

Taneční výchova

V rytmické gymnastice se mimo jiné uplatňují také základní taneční kroky, různé druhy tanců a tanečních technik. Využívají se jako „vazební prvky“, které propojují gymnastické pohyby (např. rotační, rovnovážné, koordinační), skoky (čertík, dálkový skok, nůžky) apod. s dalšími pohybovými prvky. Do vazeb se, ze základních tanečních kroků, nejčastěji využívají taneční chůze, taneční běh, krok poskočný, krok přísuný, cval, valčík a polka. Krokové vazby se mohou provádět v linii přímky (přímé a šikmé směry), v kruhu, oblouku, ve spirálách, ve vlnách či jiných křivkách apod., čímž se docílí prostorových změn během cvičení.

Děti se nejčastěji setkávají s tancem v mateřských a základních školách při nácviu dětských tanečních her, lidových a dalších tanců, rytmizace říkadla a jednoduchých písní, a to nejen v hodinách tělesné a hudební výchovy, ale od roku 2010 také v taneční a pohybové výchově.

Historii tance, videoukázky různých druhů tanců, či popisy základních kroků můžete čerpat např. z materiálů FSpS MU nebo FTVS UK

<https://is.muni.cz/auth/do/1499/el/estud/fsps/ps09/tanec/web/index.html> (pokud se vám videa neotevřou rovnou, stáhněte si je)

https://ftvs.cuni.cz/FTVS-740-version1-lidovy_tanec_pro_tvs_a_aptv_osp.pdf

1 Dětské lidové taneční hry a tance

Dětské taneční hry napodobují „dospělé“ lidové tance, jsou však jednodušší a zpravidla je tanečnickům přisouzena určitá role, která se během hry nebo s novou hrou předává jinému tanečnickovi. Pohyb doprovází říkadla či písně. Mezi dětské taneční hry náleží např. Zlatá brána, Čížeček, Chodí Pešek okolo, Pletla jsem, pletla jsem, Jede paní z Persy a další.

V jednoduchých **lidových tancích** (vhodných pro děti na 1. stupni základní školy), které se nejčastěji tancují s písňovým doprovodem, tanečníci většinou opakují s každou slokou či refrémem obdobné pohybové sekvence. Role, podobného charakteru jako v dětských tanečních hrách, zpravidla v tancích nejsou. Krokové variace bývají stejné nebo odlišné pro dívky (ženy) a chlapce (muže).

V různých národopisných oblastech (i v rámci nich) mohou být u jednoho tance různé varianty. Lze se setkat s různými nápěvy a stejným pohybovým obsahem nebo naopak různým pohybovým doprovodem k jednomu nápěvu. Při seznamování se s tancem je třeba důkladně prostudovat jak hudební, tak pohybové zápisy, jinak nebude odpovídat tanec zpěvu a nepůjde zrealizovat. Příkladem časté záměny je např. Holubička v české a moravské verzi (stejná slova – různé melodie – různý taneční doprovod).

Nejvyužívanější základní taneční kroky v lidových tancích: taneční chůze, taneční běh, krok poskočný, krok přísuný, cval, krok přeměnný, polka, řezanka, trojdup, valčík.

Postavení tanečnicků v páru může být v zavřeném držení (proti sobě), polootevřeném držení (do „V“) nebo otevřeném držení (tanečníci vedle sebe). Tance se mohou, dle popisu, tančit v řadách, kruhu/kruzích, volně v prostoru jednotlivě nebo ve skupinách, nebo v popisu daných prostorových útvarech. Dle počtu tanečnicků – jednotlivě, ve dvojici (v páru chlapec – dívka, dívka – dívka, chlapec – chlapec), ve trojicích (2 dívky a chlapec, 3 dívky...) atd.

Kromě tanečních kroků se využívají také obraty. V popisu otáčka/otočka zpravidla znamená obrat kolem vlastní osy, zátočka – ve dvojici kolem osy dvojice (za lokty, ruce, opření o dlaně či jiném držení), podtočka/podtáčka – zpravidla se dívka otáčí pod rukou chlapce.

V nácvičku začínáme vždy nejjednoduššími kroky a prvky, na které navazujeme tvary složitějšími. Můžeme pracovat také s prostorovým uspořádáním, např. nejdříve nacvičíme daný krok nebo variaci jednotlivě v řadě, později v párech v řadě a na závěr v párech v kruhu (či jiném útvaru). Podobně můžeme nacvičovat nejdříve volně v prostoru a později páry uspořádat do správného útvaru.

Příklady dětských tanečních her a tanců

<https://www.youtube.com/watch?v=-Kq-MSJ6f8>

https://www.youtube.com/watch?v=SIGK765_Xeg

https://www.youtube.com/watch?v=WusfWe_1jDE

Seznam literatury k tématu dětských tanečních her a lidových tanců je vložen ve studijních materiálech předmětu v ISu.

SAMOSTATNÁ PRÁCE:

Najděte na internetu mapu národopisných oblastí ČR, prohlédněte si ji, zjistěte podoblasti a případné charakteristiky daných oblastí (vývoj, typické prvky apod.).

Naučte se základní taneční kroky uvedené v zápočtových požadavcích.

2 Country tance

Z historie country tanců

První osídlování amerického kontinentu je datováno před 30 000 lety, kdy se na území dostali předchůdci dnešních Indiánů – lovci z oblasti Sibíře. V pozdějších dobách (asi před 10 000 lety) osídlují území také z Irska Vikingové, z Japonska veslaři na pirogách a další mořeplavci. Nejdůležitější objevnou plavbou však byla cesta Kryštofa Kolumba, která nastartovala mohutnou migraci na nové území. Přistěhovalci s sebou přivážejí nejen hmotný majetek, ale také majetek duchovní a kulturní tradice ze země svého původu. Vzniká tak směsice různých tanečních kroků a variací.

Tak jako v Evropě se i v Novém světě zpočátku tančí hlavně tance řadové, v nichž tanečníci stojí proti sobě v řadách. Po příchodu tanečních mistrů z Francie, se učí kotilióny a quadrilly, které jsou tanci pro čtyři taneční páry ve čtverylkovém postavení. Jednotlivé taneční figury jsou již napovídány vyvolávacem – callerem (tzv. squerový tanec). Hudební doprovod k tanci zajišťují nejprve housle spolu s bubínkem či jiným hudebním nástrojem, někdy postačí jako doprovod i samotný zpěv. V průběhu času si tanečníci některé taneční figury sami vytváří a jiné naopak přestávají tančit. Tance a figury se uchovávají a předávají hlavně při samotném tanci. Mimo velká města se tančí tzv. kontratance.

Zpočátku masové rozšíření kontratanců skotských, francouzských, anglických i squerových nebylo kolem roku 1920 na území států Severní Ameriky však už tak patrné. Ve městech se objevují vlivem evropské kultury párové tance (valčík, polka, waltz...). Ve 20. století se díky

vědeckotechnickému pokroku tanec dostává do ústraní. V oblasti volného času a zábavy je mnohem populárnější rodeo.

V zájmu zachování folkových tradic vznikají v Americe různé zájmové organizace, které se věnují propagaci country tanců. Jsou vydávány knihy s popisy jednotlivých tanců. V pozdější době usnadňuje šíření country tanců také technická novinka – gramofonová deska. Učitelé tance mohou vyučovat i takové tance, které využívají jako doprovod specifickou hudbu. Nemusí se již tak spoléhat na živou kapelu. I mikrofon se stal velkým pomocníkem. Dovoluje callerům, aby oslovovali mnohem větší počet tanečnicků ve větších tanečních prostorách než dříve.

V současnosti se pod název country tance může zařadit velmi široké spektrum lidových a společenských tanců z celého světa, které mají svůj původ v 16. a 17. století v Irsku, odkud se od objevitelských dob Kolumbových přenesly do USA a také do zemí západní Evropy.

Na naše území se dostávají country tance až počátkem 80. let 20. století díky prof. Františku Bonušovi, který přivezl z cest po USA několik desítek nahrávek a choreografií country tanců. Spolu se svým synem pak tance vyučují a postupně pořádají i víkendové taneční semináře a týdenní prázdninové kurzy.

Příklad – tanec Zuzana: <https://www.youtube.com/watch?v=idCmhf13Pg8>

SAMOSTATNÁ PRÁCE:

najděte a prohlédněte si na internetu další ukázky country tanců

3 Společenské tance

Tanec lze dělit podle nejrůznějších kritérií (např. období vzniku, dle místa, počtu tanečnicků apod.).

Tance společenské (sportovní) se dělí:

- a) standardní – waltz, tango, valčík, slowfox, quickstep
- b) latinskoamerické – samba, chacha, rumba, pasodoble, jive

Žákům nejprve přehrajeme skladbu v rytmu daného tance. Zpočátku si ji poslechneme a poté společně rytmizujeme. Vhodnou pomůckou a motivací je také videoukázka tance.

Zařadíme tanec mezi latinskoamerické nebo standardní tance. Žákům vysvětlíme a popíšeme držení, zkontrolujeme jeho správnost a případné nedostatky opravíme. Nacvičíme základní krok (nejdřív jednotlivě, pak v páru) a figury, vše spojíme do krátké vazby. Procvičujeme.

3.1 Waltz

Waltz vznikl na počátku 20. století v Anglii propojením amerického tance boston a rakouského tance landler (také uváděn jako laendler, lander či ländler). Vyznačuje se tříčtvrt'ovým taktem. Na první, důraznou, dobu a na druhou dobu se provádí krok, na třetí dobu přísun. Waltz je švihový tanec, u něhož se nejnvýrazněji ze všech standardních tanců projevuje snížení na první

dobu a zdvih na třetí dobu – tzv. waltzová vlna. V r. 1929 byl waltz standardizován a v r. 1936 byla přijata zpřísněná standardizace základních figur. Od této doby dochází pouze k doplňování a rozšiřování základních figur a variací waltzu.

3.2 Valčík

Za místo vzniku valčíku jsou považovány rakouské Alpy (oblast Tyrol a Štýrska), kde okolo roku 1600 vzniká lidový tanec landler (také uváděn jako laendler, lander či ländler), předchůdce dnešního valčíku. Typickými znaky tohoto tance byl klouzavý krouživý pohyb. Brzy se rozšířil mezi široké vrstvy obyvatel. Velmi často byl různými panovníky zakazován z mravnostních důvodů (tanečníci stáli na svoji dobu velmi blízko sebe), ale i přes tyto zákazy si získával stále větší popularitu a vrcholu dosáhl v druhé polovině 19. století. Původně se valčík tancoval jako dvoukročný, v roce 1919 byly jeho kroky poprvé standardizovány a od roku 1936 je uváděn v dnešní podobě. Tanečníci nejčastěji tančí pouze otáčky vpravo, jejich snahou je dosáhnout co nejplynulejšího pohybu. Valčík je postupový kolový tanec ve tříčtvrt'ovém taktu, řadí se mezi tance standardní.

3.3 Polka

Polka je náš národní párový kolový tanec. Patří mezi tance společenské. V soutěžním podání se dříve přiřazoval ke skupině tanců latinskoamerických, avšak v současnosti bývá spíše tančen v samostatných soutěžích. Polka se tančí ve dvoučtvrt'ovém taktu. O jejím původu se vedou spory, nárok na místo vzniku polky si dělá město Kostelec nad Labem. Tady podle legendy okolo roku 1830 jistá služebná Anna Chadimová zpívala píseň „Strejček Nimra“ a pohybově ji doprovázela veselými poskoky. Zaslých ji kantor Josef Neruda, který píseň zaznamenal a doplnil doprovod. Brzy byla píseň včetně tance oblíbená mezi místními obyvateli a šířila se dál do světa. Některé prameny nepřikládají legendě vážnost a hledají jiné eventuality vzniku polky. Jisté však je, že již kolem roku 1840 se běžně hrála ve Vídni. Samotný tanec byl původně nazýván maděra, později byl podle „polovičního“ rytmu přejmenován na půlku a následně na polku. Polce se věnovali, mimo jiné autory, také Johann Strauss starší a Bedřich Smetana. V současné době je polka populární především v Evropě a v Americe. Mezi světově nejznámější polkové skladby patří Modřanská polka (také zvaná Škoda lásky nebo Beer Barrel Polka v Americe či Rosamunde v Německu), kterou roku 1927 složil Jaromír Vejvoda.

3.4 Jive

[čti džajv]

Jive je charakterizován jako hravý, živý a rytmický swingový tanec. Patří do skupiny tanců latinskoamerických. Je afroamerického původu. Vznikl na konci 19. století v době, kdy se začal objevovat jazz. Vychází z jitterburgu, je ovlivněn boogie-woogie, lindy-hopem, černošskými tanci, swingem, rokenrolem a dalšími tanci. První standardizovaný popis jive se objevuje v roce 1944. Na soutěžích je tančen od roku 1962. Tančí se ve čtyřčtvrt'ovém taktu.

3.5 Chacha

Chacha (také Cha-cha-cha nebo cha-cha) [čti čača nebo ča-ča-ča]

Vznik kubánského tance chacha je datován do padesátých let dvacátého století. Původ tance lze spatřit v mambu, které bylo na konci čtyřicátých let dvacátého století v USA velmi populární. Zpomalením rychlého tempa mamba vzniká chacha. Pro chachu je typická synkopovaná čtvrtá doba (tzv. čačová přeměna), postavení tanečníků proti sobě a jejich svižný, zpravidla zrcadlově stejný pohyb. V druhé polovině padesátých let minulého století se rozšířila chacha z oblasti Latinské Ameriky do Evropy a od šedesátých let se objevuje na vystoupeních i při soutěžích. Chacha se řadí k tancům latinskoamerickým, tančí se v čtyřčtvrťovém taktu.

Ukázky tanečních kroků:

<https://is.muni.cz/auth/do/1499/el/estud/fsps/ps09/tanec/web/index.html>

SAMOSTATNÁ PRÁCE:

Najděte na internetu ukázky jednotlivých tanců, které byste mohli použít u dětí jako motivaci.

Naučte se základní taneční kroky uvedené v zápočtových požadavcích.

4 Moderní tance

Moderní tanec hledá možnosti k vlastní seberealizaci. Do této kategorie můžeme řadit street dance, jazz dance, modern dance a mnoho dalších.

4.1 Taneční styly street dance

Mezi taneční styly street dance patří mnoho různých stylů, které se od sebe liší kulturou, historií, tanečními kroky nebo také hudbou, na kterou se tancují. Nyní jsou styly rozděleny na dvě základní skupiny, které se nazývají old school a new school. Název street dance byl uměle vytvořen a je slovem nadřazeným pro všechny street dance styly jako jsou hip hop, house dance, locking, popping, new jack swing, krump, dancehall atd.

4.1.1 Hip hop

Taneční styl hip hop není pouhým označením tance samotného, je totiž označován jako kultura nebo také subkultura stojící na čtyřech základních pilířích – mc-ing (rap je spontánní vyjádření vlastních myšlenek a zkušeností), djing (též deejaying, je velmi úzce spojen s rapem, jelikož jde o prostředek k produkci hip hopové hudby), graffiti (výtvarný pilíř) a break dance (B-boying neboli breaking nebo také break dance je označení pro tanec, jehož počátky sahají do 70. let 20. století do New Yorku, tančí se na hip hopovou nebo funkovou hudbu). Hip hop se inspiruje styly jako např. afro dance, step nebo lindy hop. K jeho rozmachu došlo v 80. letech 20. století. Na konci 80. let dochází k úpadku zájmu o tanec. Přežívá pouze v klubech a svůj nový rozmach zažívá v 90. letech, kdy se taneční styly opět začaly vyvíjet. Mezi old school taneční styly patří: Up-rock (Rockin'), Locking, Electric Boogie (The Robots, Popping, Electric Boogaloo style) a B-boying (Breaking, Floor-rocking).

Hip hop je považován za specifický taneční styl. Jde zejména o životní styl, který k sobě pojí vlastní jazyková vyjádření, specifickou rozmanitou kulturu, typický styl oblečení, hudbu a myšlení, které se každým dnem proměňuje.

4.1.2 House dance

Počátky house dance lze hledat v americkém městě Chicago. Vznik house dance se datuje do 70. a 80. let 20. století, kdy proběhl rozmach hudby house dance. Název je spojen s klubem Warehouse, kde se tato hudba začala hrát. Hudba je inspirována tanečními styly disco, funk, soul atd. Důsledkem přirozené improvizace Afro a Latino Američanů došlo k vývoji nových tanečních pohybů, které spadají pod styl house dance. Tanec se tancuje téměř pouze nohama. Specifičnost tohoto stylu je i díky hudbě, na kterou se tancuje. Je většinou velmi rychlá a téměř bez textu.

4.1.3 Locking

Taneční styl locking je typický rychlými změnami pohybů se zastaveními v různých tanečních pozicích. Výskoky, přeskoky, pády, skluzy, lety vzduchem, ukazování na diváky, plácnutí dlaněmi, to vše je charakteristické pro tento taneční styl. Úkolem tohoto tance je pobavit diváky a sžít se s typickou funky hudbou.

Kořeny tohoto stylu jsou spojeny s tanečníkem Donem Campbellem a sahají do počátku sedmdesátých let 20. století do amerického města Los Angeles. Pro tento taneční styl je typický styl oblékání, kterým tanečníci zdůrazňují komičnost tance. Nejčastěji jsou k vidění pruhované podkolenky, nabírané tříčtvrteční kalhoty, šle, vestičky, kravaty, motýlci a v neposlední řadě také nejrůznější pokrývky hlavy (bekovka, buřinka, baret, šátek atd.).

4.1.4 Popping

Taneční styl popping se utvářel na několika místech zároveň a na jeho vzniku má podíl několik tanečníků. Vznikal ve městech Fresno, Oakland, Sacramento, San Francisco nebo také Los Angeles a za průkopníky jsou považováni Sam Salomon a Don Campbell. Rozvíjel se zároveň s rozmachem funkové hudby, tedy zejména v sedmdesátých letech 20. století. Taneční techniky jednotlivých tanečníků se poté mísily, a proto byla podoba tance na různých místech byla odlišná. Popping spočívá v rychlé kontrakci a následné relaxaci svalů, čímž vzniká dojem škušnutí. Pro popping je typické izolování některých částí těla, což může působit jako „tělo z gumy“. Často jsou k vidění plynulé, táhlé pohyby označující se jako styl boogaloo nebo napodobování robota. Popping je úzce spjat s tanečním stylem locking, jelikož oba tyto styly spadají pod tzv. funk styles, tančí se na podobnou hudbu a jsou propojené z hlediska stylu oblékání.

Další taneční styly street dance (méně vhodné nebo nevhodné pro děti): Dancehall, Waackin, Vogue, Krump...

Informace k street dance byly převzaty z diplomové práce Nikoly Kůrové *Využití prvků street dance v hodinách tělesné výchovy na 1. stupni základní školy*, 2020, **v archivu DP jsou uloženy i videonahrávky jednotlivých stylů street dance tančené dětmi mladšího školního věku.**

4.2 Moderndance, jazzdance

SAMOSTATNÁ PRÁCE:

Najděte a přečtěte si informace k oběma tanečním stylům, dohledejte a prohlédněte si ukázky tanců na internetu. (Myšleno jiné zdroje, než je níže uvedený zdroj z FSps MU)

Ukázky různých tanců – společenských, jazzdance, moderdance, street dance atd.:

<https://is.muni.cz/auth/do/1499/el/estud/fsps/ps09/tanec/web/index.html>

ptačí tanec <https://www.youtube.com/watch?v=iG-0qhxYw44>